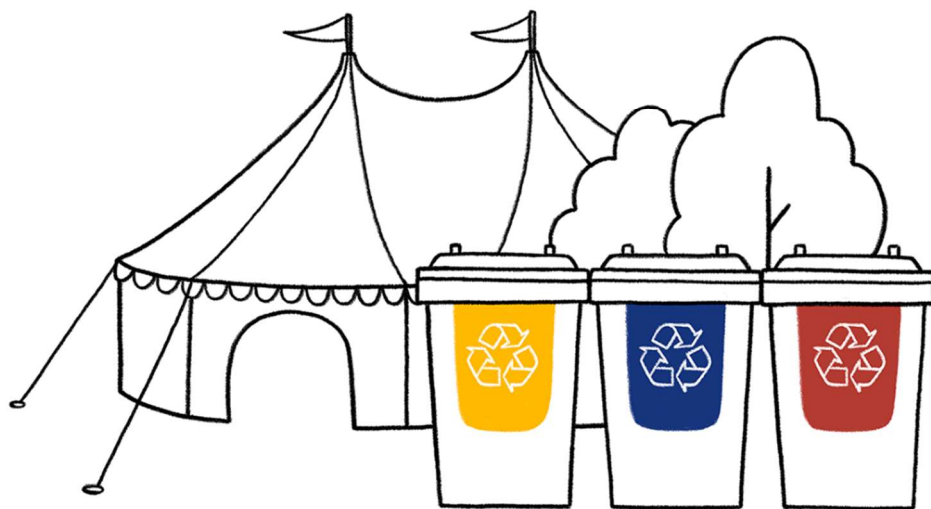

Lappilaiset ilmastokansalaisina - ilmastoviestintä- ja osallisuussuunnitelma

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Osallisuus Lapin ilmastotyössä	2
3	Lapin ilmastoviestintä	5
4	Kohti ilmastokansalaisuutta	8

1 Johdanto

Lapin ilmastoviestinnän ja -osallisuuden suunnitelman tavoitteena on kehittää Lapin ilmastoviestintää ja kannustaa toimijoita laajalti osallistumaan ilmastotyöhön. Ilmasto- ja energiastrategian muut suunnitelmat korostavat organisaatioiden ja toimialojen osallistumista mutta viestintä- ja osallisuussuunnitelmalla pyritään huomioimaan myös tavallisten lappilaisten mahdollisuudet osallistua ilmastotalkoisiin. Ilmastoviestinnällä kannustetaan tekoihin, viestitään faktapohjaisesti ja tavalla, jota asiaan perehtymätönkin ymmärtää.

Lapin ilmasto- ja energiastrategian valmistelun aikana kokoontui kuusi kertaa Viestinnän, osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden -työpakettin asiantuntijatyöryhmä, jossa oli mukana laaja kirjo eri Lapin toimijoita kolmannelta sektorilta, kehittämishankkeista, museo- ja kulttuuriperintöalalta sekä tutkimuksen parista. Kyseinen asiantuntijatyöryhmä toi osaamistaan osaksi strategiahankkeen valmistelun aikaista viestintää ja viestinnän suunnittelua, jakoi näkemyksiään ja kokemuksiaan osallistamisen mahdollisuuksista ja haasteista sekä pohti strategiaprosessia ja sen toteutusta oikeudenmukaisuuden eri näkökulmista. Työryhmän työskentely syvensi ymmärrystä ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen liittyvistä, moniulotteisista aiheista ja toi esiin erilaisia Lappi-tason näkökulmia. Tämän työryhmän panos tuki Lapin tulevan ilmastoviestinnän ja -osallisuustoimien suunnittelua.

Keskeistä strategian toimenpiteiden oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta on eri toimenpiteiden yhteisvaikutusten sekä kumulatiivisten eli kasautuvien vaikutusten tarkastelu varhaisessa vaiheessa, mikä edellyttää avointa viestintää ja osallistamista. Osallisuuden ja oikeudenmukaisuuden vahvistamisen tukena voidaan hyödyntää alueen vahvaa tutkimustoimintaa, jota toteutetaan alueen korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja erityisesti Arktisessa keskuksessa esimerkiksi STN-rahoitteisen Rebound-hankkeen¹ toimesta. Viestinnän ja osallisuuden laajana tavoitteena on myös lisätä tieteen, aluekehittäjien ja paikallisyhteisöjen välistä vuorovaikutusta osana oikeudenmukaista Lapin ilmastotyötä.

2 Osallisuus Lapin ilmastotyössä

Lapissa on aktiivisesti tutkittu ja kehitetty osallisuutta ja yhteistyötä kestävän kehityksen ja vihreän siirtymän parissa. Keskeinen ilmastotyötä ja kestävää kehitystä koordinoiva taho on Vihreän siirtymän jaosto, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2022. Maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) perustama jaosto edistää, koordinoi ja seuraa Lapin siirtymistä vihreään, kestävään talouteen. Jaoston työ perustuu vuonna 2021 hyväksyttyyn Lapin Green Deal -tiekarttaan ja sen jäsenenä on luonnonvarojen käytön, ilmastomuutoksen ja kiertotalouden asiantuntijoita, kuntien edustajia sekä Lapin elinkeinojen kehittäjiä.² Vihreän siirtymän jaosto on arvioinut vuonna 2025 Lapin

¹ [REBOUND: Uudet rajat kohti resilienttiä ja oikeudenmukaista yhteistä arktista tulevaisuutta](#)

² [Kestävä kehitys - Lapin liitto](#)

vihreän siirtymän edistymistä ja todennut arviointiraportissaan ³, että vihreään siirtymään liittyvien investointien oikeudenmukaisuuskysymysten ratkaiseminen ja maankäyttöhankkeiden yhteensovittamisen onnistuminen ovat maakunnalle kriittisiä.

Mikäli maakunnan kehittämisessä halutaan totututtaa vihreää siirtymää oikeudenmukaisesti ja kestävästi, on eri toimijoiden osallisuutta edelleen vahvistettava hyödyntäen siihen liittyvää tutkimusta. Osallisuustyötä Lapissa on kehitetty pilotoimalla erilaisia menetelmiä osana aluekehittämisen prosesseja. Esimerkiksi Lapin maaseutuohjelman 2021-2027 valmistelun aikana toteutetuissa skenaarioprosessissa järjestettiin asukkaille osallistavia Erätauko-keskusteluja. Prosessin myötä ilmastonmuutos ja kestävyyskriisi tunnistettiin keskeisiksi Lapin maaseutuun vaikuttaviksi megatrendeiksi ⁴. Lapissa on myös järjestetty Kansalaisraati ilmastoviisaasta metsien käytöstä vuonna 2022⁵, minkä tuloksena syntyi yhteinen kannanotto Lapin metsien kestävästä käytöstä Vihreän siirtymän jaostolle.

Nuorten osallisuutta laajalti lisäävä maakunnallinen toimielin on lakisääteinen Lapin hyvinvointialueen nuorisovaltuusto, jossa on mukana edustajia kaikkien kuntien nuorisovaltuustoista sekä Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostosta. Nuorten kuuleminen Lapin ilmasto- ja energiastrategiasta järjestetään nuorisovaltuuston kanssa syyskuussa 2025, minkä pohjalta nuorten osuutta suunnitelmassa tarkennetaan. Kunnissa asukkaiden osallisuutta edistetään eri tavoin, esimerkiksi osallistavaa budjetointia toteuttamalla mm. Sodankylässä, Ranualla ja Rovaniemellä. Myös kuntien toteuttamat ilmastohankkeet korostavat usein asukkaiden osallisuutta, esimerkkinä Pelkosenniemen kestävä kasvun ohjelma -hanke⁶.

Asukkaiden ja ihmisten osallisuuden vahvistamisessa on myös Lapissa huomioitava kattava ja toimelias kolmas sektori ja yhdistyskenttä. Usein paikallinen asukas-yhdistys tai metsästysseura on harvaan asutun alueen kylässä viimeinen aktiivisesti toimiva organisaatio, jolla on yhteys paikallisiin asukkaisiin. Aktiivista yhdistystoimintaa on eri puolilla Lappia asukastoiminnan, kulttuuriin, liikunnan ja muun harrastustoiminnan ympärillä. Ilmastokysymyksissä luonto- ja ympäristöjärjestöillä kuten Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirillä ja Pidä Lappi siistinä ry:llä on merkittävä rooli maakunnallisen ilmasto- ja ympäristötyön edistämisessä. Kestävä arjen viestiä tahollaan edistävän Lapin Martat ja paikalliset Marttayhdistykset, 4H-yhdistykset ja Maa- ja kotitalousseurat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt toimivat myös maakunnallisesti ja tekevät ja kehittävät yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen kanssa, esimerkiksi Vanhustyön keskusliiton tarjoaman alueellisen korjausneuvonnan muodossa⁷. Lappilaiset kylät ry, joka on maakunnallinen kyläyhdistys, ja SPR Lapin piiri ovat profiloituneet arjen turvallisuuden edistäjinä.

Suurin osa järjestöistä ja yhdistyksistä toimii pienin resurssein ja vapaaehtois pohjalta, mutta niiden yhteisvaikutus Lapin kokoisessa maakunnassakin on todella merkittävä elinvoiman, turvallisuuden ja yhteisöllisyyden turvaajana. Myös Lapin ilmastonmuutoksen hillintätoimien ja ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman toimeenpanossa ja siitä viestimisessä yhdistykset ovat keskeinen olemassa oleva

³ [vihrean-siirtymän-arviointiraportti-2024-5.3.2025.pdf](#)

⁴ [Lapin-maaseutuohjelma.pdf](#)

⁵ [Lapin metsäraati | FACTOR](#)

⁶ [Kestävä kasvun ohjelma -hanke - Pelkosenniemi](#)

⁷ <https://vtkl.fi/toiminta/korjausneuvonta/miten-haen-korjausneuvontaa>

toimijataho, jota ei tule jättää huomiotta koska se tavoittaa vahvasti mm. harrastustoiminnan kautta lapsia ja nuoria sekä ikäihmisiä.

Koko ilmasto- ja energiastrategian valmistelun ajan on pyritty vahvistamaan lappilaisten osallisuutta ilmastotyössä resurssit ja aikataulu huomioiden. Ilmasto-osallisuutta tukemaan luotiin laaja sidosryhmä- ja asiantuntijaverkosto, joka koostui kaikille hankkeen neljälle työpaketille perustetuista asiantuntijatyöryhmistä sekä hankkeen ohjausryhmästä. Työryhmiin kuului asiantuntijoiden lisäksi esimerkiksi kolmannen sektorin, kuntien ja oppilaitosten edustajia ja työryhmät kokoontuivat valmistelun aikana säännöllisesti. Strategiaan annetun työpanoksen lisäksi työryhmien sisällä tapahtui jäsenten välistä verkostoitumista ja tiedonvaihtoa esimerkiksi eri organisaatioissa tehtävästä ilmastomuutokseen ja kestävyYTEEN liittyvästä kehittämisestä, hankkeista ja tutkimuksesta.

Strategian valmistelun aikana työryhmien toiminta on koettu hyväksi, ja siitä tullaan keräämään palautetta ennen hankkeen päättymistä. Sanallisen palautteen mukaan erityisesti työnkuvassaan vähemmän juuri ilmastoaiheita käsittelevät asiantuntijat ovat saaneet paljon uutta tietoa ja ajatuksia. Strategiahankkeen ja sen asiantuntijatyöryhmien työskentelyn aikana maakunnan ilmastotyöstä on pyritty muodostamaan kokonaiskuvaa, mitä on syytä jatkaa myös tulevaisuudessa. Hankkeen aikana aloitettu monialainen verkostomainen yhteistyö vahvistaa ilmastotyön vaikuttavuutta, sillä ilmastomuutos ei ilmiönä tunne sektorirajoja vaan vaikuttaa Lapin koko toimintaympäristöön suoraan ja välillisesti lukuisilla strategiasa tunnistetuilla tavoilla.

Toimenpide-ehdotuksia osallisuuden vahvistamiseksi ilmastotyössä

Huomioidaan osallisuustoimissa eri väestöryhmät

Tässä Lapin ilmasto- ja energiastrategiasa on tunnistettu ilmastomuutokselle haavoittuvia ryhmiä mm. toimialakohtaisesti, mutta moni haavoittuva väestöryhmä on jäänyt myös huomiotta. Lapissa esimerkiksi on ja Lappiin tavoitellaan kansainvälistä työvoimaa ja osaajia, joiden ääni ei ilmastotyön kehittämisessä vielä kuulu. Myöskään kaikkien haavoittuvien väestöryhmien, kuten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tai pitkäaikaistyöttömien, kohtaamia ilmastomuutoksen vaikutuksia ei ole Lappi-tasolla vielä tutkittu ja käsitelty.

Kehitetään osallisuutta vahvistavia menetelmiä

Lapissa jo aloitettua ilmasto-osallisuutta vahvistavien menetelmien systemaattista kehittämistä tulee jatkaa edelleen. Erilaisten osallistamismallien kokeileminen ja jalostaminen saavutettaviksi ja sopiviksi Lapin maakuntaan luo alueellista osallistamisen kulttuuria, joka vahvistaa ilmastotoimien ja vihreän siirtymän oikeudenmukaisuutta. Osallistamisen haasteiksi esimerkiksi erilaisten päästövähennysten nimissä toteutettavien hankkeiden kohdalla osallistamisen on koettu liian myöheäinen ajankohta. Erilaisten sidosryhmien riittävän varhainen osallistaminen vahvistaisi osallisuuden kokemusta ja sen vaikuttavuutta. Erilaisissa hankkeissa osallisuus näyttäytyy usein kuulemisina, asukastilaisuuksina ja mahdollisuuksina ottaa kantaa ja lausua niihin liittyvistä seikoista mutta osallistujille voi jäädä epäselväksi omien toimien merkityksellisyys prosessien edetessä.

Lapin ilmastotyön verkostotyön jatko

Lapin ilmastotyössä on tapahtunut strategiahankkeen valmistelun aikana paljon ja osa esimerkiksi hankkeiden välisistä synergiaeduista olisi jäänyt saavuttamatta ilman

asiantuntijatyöryhmien muodostamaa verkostoa. Ilmastotyön vaikuttavuuden ja eri toimijoiden osallisuuden vahvistamiseksi suositellaan strategiahankkeen aikana luodun verkoston toiminnan mahdollistamista myös jatkossa. Tiedon kulku maakunnassa tapahtuvasta kehittämistyöstä tehostuu vapaamuotoisessa, orgaanisessa verkostossa, jossa on mukana henkilöitä, joiden työnkuvaan ilmastotyö kuuluu ja joilla on halua edistää Lapin yhteistä ilmastotyötä. Vaikka verkosto olisi vapaamuotoinen, sen käynnistämisestä vastaisi maakunnallisesta ilmastotyöstä vastaava taho ja toiminta voisi jatkua esimerkiksi järjestelyvastuuta kierrättämällä. Elokuussa 2025 strategiahankkeen aikaisen verkoston jäsenille toimitetaan palautekysely työryhmien toiminnasta, minkä tulosten perusteella tämä toimenpide tulee tarkentumaan lopulliseen viestintä- ja osallisuussuunnitelmaan.

Vahvistetaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa

Kolmannella sektorilla on valtava potentiaali toteuttaa asukaslähtöistä osallistamista yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Yhdistysten toteuttamalla ruohonjuuritaso toiminnalla on mahdollista edistää konkreettisia tekoja ja toimintamalleja, jotka edistävät ilmastotyötä myös asukastasolla. Myös ilmatoriskeihin varautumisella esimerkiksi paikallisilla asukas- ja kyläyhdistyksillä olisi mahdollisuuksia, mikä edellyttää yhdistysten toimintaedellytysten turvaamista ja yhteisöllisyyden vahvistamista esimerkiksi kylissä.

3 Lapin ilmastoviestintä

Ilmastoviestinnällä on merkittävä rooli ilmasto-oikeudenmukaisuuden turvaamisessa. Kuntaliiton Ilmastoviestinnän oppaassa⁸ todetaan: "Ihmisillä on oikeus vastaanottaa tietoa ihmiskunnan merkittävimmästä haasteesta sekä siitä, mitä ilmastonmuutos ja siihen vastaaminen merkitsevät heille ja heidän elinympäristölleen." Tämä korostaa julkisten toimijoiden tekemän ilmastoviestinnän merkitystä demokratian turvaamiseksi. Maakuntatason julkiset toimijat voivat tukea kuntia niiden ilmastoviestinnän toteuttamisessa. Julkisten tahojen lisäksi ilmastoon liittyvää viestintää tekevät ja voivat tehdä muun muassa kolmannen sektorin toimijat, yritykset sekä paikallismediat.

Muutosten hitaus tekee vaikuttavan ilmastoviestinnän tekemisestä haastavaa. Vaikka ilmatieteellisessä mittakaavassa tällä hetkellä tapahtuva lämpeneminen on äärimmäisen nopeaa, jokainen ihmiskukupolvi kokee oman aikansa vallitsevan ilmaston ja ympäristön normaaliksi. Esimerkiksi yksiläinen talousmetsä on monelle suomalaiselle tavallinen metsä, vaikka aidosti luonnotilainen metsä on rakenteeltaan ja lajistoltaan hyvin erilainen. Ilmastoviestintään kaivataan konkretiaa ja erilaisia tapoja ilmaista muutosten merkittävyttä myös meillä Lapissa niiden ihmisryhmien parissa, jotka eivät kohtaa ilmatoriskejä esimerkiksi päivittäisessä työssään, kuten poronhoitajat, kalastajat tai maanviljelijät.

Konkretian puutteen vuoksi ilmastonmuutoksesta viestimiseen liittyy edelleen myös vahva todistamisvelvollisuus, jolloin hyödynnetään erilaisia keskilämpötilojen kehitystä tai sademääriä muutosta kuvaavia graafeja - kuten myös tässä strategiassa. Nämä voivat kuitenkin etäännyttää kuulijan ja katsojan itse ilmiöstä. Tällä hetkellä

⁸ kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/IlmastoviestintäKunnissa_final_0.pdf

yhteiskunnan tasolla myös tieteellistä tutkimustietoa ideologisista syistä kyseenalaistavat äänenpainot ovat voimistuneet.

Tiedon oikeellisuuden ja tutkimusperustaisuuden lisäksi ilmastoviestinnässä on huomioitava myös kohderyhmän arvot ja tunteet. Ilmastomuutosta käsittelevää viestintää voidaan kuvata pelottelevaksi, toimialoja ja kuluttajia syyllistäväksi, vaikeaselkoiseksi ja toisaalta riittämättömäksi. Ilmastotoimista viestittäessä on tärkeää kiinnittää huomiota haasteiden ja ratkaisujen mittakaavaan ja toimenpiteiden vaikuttavuuteen. Puhuttaessa globaalista ilmastokriisistä ja päästövähennystoimista sen ehkäisemiseksi, voi vinkki sammuttaa valot huoneesta poistuessa tuntua näpertelyltä – vaikkakaan pieniä tekoja ei tästä syystä kenenkään kannata jättää tekemättä.

Viestinnän ja tiedonvälittämisen toimenpiteet esiintyvät lähes kaikissa Lapin ilmasto- ja energiastrategian osioissa päästövähennyksiä ja sopeutumista tukevin toimina. Usein toistuvia aiheita ovat olleet hyvät käytännöt, esimerkit ja niiden jakaminen eteenpäin, jotta esimerkiksi kunnat ja yritykset saavat ideoita omien ilmastotekojensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Näiden esille tuomiseen ja tunnistamiseen toimijat tarvitsevat tukea sekä kanavia, joissa viestiä. Usein myös omilta vertaisilta saatu esimerkki ja kokemus ovat vaikuttavampaa viestintää kuin ylhäältä alaspäin tapahtuva ohjaus ja neuvonta.

Lapissa ja Koillismaalla on tätä strategiaa laadittaessa ollut käynnissä maakunnallinen erityisesti maaseutualueiden asukkaidelle kohdennettu Maaseuturahoitteinen Ilmastoviisaas pohjoinen maaseutu -hanke, jossa on järjestetty kestäviin arjen valintoihin sekä ilmastotekoihin kannustavia käytännönläheisiä työpajoja ja tilaisuuksia. Kyseinen toimintamalli on mahdollistanut ilmastoteeman käsittelyn asukkaiden kanssa konkreettisesti. Hankkeessa toteutetun kyselytutkimuksen perusteella maaseudun asukkaille ilmasto- ja ympäristökysymyksiin kohdistuvat huolenaiheet liittyivät erityisesti omaan lähiluontoon, minkä kautta ilmastomuutoksen käsittelyä ja konkretisointia voisi pilotoida osana ilmastoviestintää.⁹

Ilmastoviestinnässä myös erilaisten kohderyhmien tunnistaminen ja viestinnän suunnitteleminen kohderyhmän tarpeet ja ominaisuudet huomioiden on tärkeää. Viestintä on myös aina vähintään kahdensuuntaista ja esimerkiksi ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyen myös esimerkiksi luonnonvara-alojen ammattilaisilta saatavaa kokemusperäistä tietoa voidaan hyödyntää osana toimenpiteiden suunnittelua.

Ilmastoviestinnän tavoitteet

Lapin maakunnallisen ilmastoviestinnän tavoite on kannustaa ja sitouttaa alueen toimijoita edistämään ja toteuttamaan maakunnan oikeudenmukaista ilmastotyötä. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi tulee lisätä alueen asukkaiden, viranomaisten, elinkeinoelämän edustajien ja kehittäjien tietämystä ja ymmärrystä ilmastomuutoksen vaikutuksista, maakunnallisen ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen toimenpiteistä sekä toimenpiteiden etenemisestä ja vaikuttavuudesta.

Viestinnän on oltava säännöllistä ja ajantasaista, sillä ilmastomuutokseen liittyvää tutkimustietoa tulee jatkuvasti lisää ja myös esimerkiksi kansainvälinen ilmastopolitiikka kehittyy jatkuvasti. Ilmastoviestintä koetaan usein vaikeasti

⁹ [ILIMA - Ilmastoviisaas pohjoinen maaseutu - perapohjolanleader](#)

ymmärrettäväksi ja monimutkaiseksi, minkä vuoksi viestinnässä panostetaan erityisesti saavutettavuuteen ja selkeyteen. Myös ilmastoviestinnän kohderyhmien tunnistaminen ja viestinnän räätälöinti tehostaa sen vaikuttavuutta verrattuna yleisluontoiseen "kaikkea kaikille" -viestintään.

Lapin ilmastoviestinnän koordinoinnista vastaa Lapin liitto ja siinä hyödynnetään ja kehitetään edelleen Lapin ilmasto- ja energiastategia -hankkeelle luotua visuaalista ilmettä. Maakunnallinen ilmastoviestintä ei kuitenkaan ole vain yhden toimijan harteilla vaan sitä on toteutettava verkostomaisesti ja laajassa yhteistyössä esim. kuntien ja tutkimuslaitosten kanssa. Tästä voidaan jatkaa ilmastotyön kehittämistä systemaattisesti, mutta tukien orgaanista ja ketterää ilmastoyhteistyötä, jossa tieto virtaa.

Ilmastoviestinnän toimenpide-ehdotuksia

Tuetaan Lapin toimijoita ilmastoviestinnässä

Autetaan Lapin kuntia ja muita toimijoita tunnistamaan niiden tekemää ilmastotyötä ja viestimään esimerkiksi hankkeista ja investoinneista, jotka hillitsevät ilmastopäästöjä ja edistävät ilmastomuutokseen sopeutumista. Tämä voi tarkoittaa tukea tiedontuotantoon ja -kokoamiseen sekä itse viestinnän toteuttamiseen.

Luodaan viestintäalusta Lapin ilmastotyölle

Tavoittena on koota yhteen ja tehdä näkyväksi Lapin ilmastotyön edistyminen ja maakunnassa työhön kuuluvien toimenpiteiden toteuttamisen vaiheet. Alusta mahdollistaa myös kuntien tukemisen niiden ilmastoviestinnässä ja on paikka, jossa hyviä käytäntöjä on mahdollista esitellä ja jakaa eri toimijoille. Muualla Suomessa on hyödynnetty esimerkiksi alueellista Ilmastovahti-palvelua. Alustan toiminnan käynnistämiseen voidaan hyödyntää esimerkiksi hankerahoitusta.

Tuodaan tarinallisuus osaksi ilmastoviestintää

Lapin ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelman tueksi tuotetussa Ilmatieteen laitoksen raportissa oli mukana tarinallisia ilmastokuvauksia, joiden tavoitteena oli tutkimustietoon pohjaten havainnollistaa ilmastomuutosta. Näitä tarinallisia ilmastokuvauksia voitaisiin luoda osaksi esimerkiksi eri toimialojen sopeutumis suunnittelua konkretisoimaan ilmastomuutoksen vaikutuksia. Myös aidot tarinat ja esimerkit lappilaisista ilmastotoimista ja ihmisistä niiden takana tuovat ilmastotyön lähemmäksi paikallisia ihmisiä. Lasten ja nuorten ilmastomuutosta koskettavien tarinoiden kerääminen esim. kirjoittaen tai videoiden toisi myös tulevien lappilaisten kokemusmaailman osaksi ilmastotyötä ja siihen liittyvää viestintää.

Kulttuuri ja luovat alat mukaan ilmastoviestintään

Lapissa on pitkät perinteet käsitellä luontosuhdetta ja ympäristönmuutosta kulttuurin ja taiteen kautta, mikä näkyy esimerkiksi kuvataiteessa. Tämän strategian laatimisen aikaan vietettiin Reidar Säreistöniemen juhlavuotta ja monet sen tiimoilta kootut näyttelyt keräsivät ennätysyleisön. Kulttuurilla ja luovilla aloilla on osaamispotentiaalia auttaa käsittelemään läpileikkaavaa, vaikutuksiltaan ketjuuntuvaa ja monenlaisia tunteita herättävää ilmastomuutosta monipuolisesti ja kokemuksellisesti. Suuntaviivoja yhteistyölle voi löytyä Lapin kulttuurin ja luovien alojen tilannekuvaraportista¹⁰.

¹⁰ [Lapin-kulttuurin-ja-luovien-alojen-tilannekuvaraportti-Kokoamo-02062025.pdf](#)

4 Kohti ilmastokansalaisuutta

Puhuttaessa ilmastotyöstä ja sen oikeudenmukaisuudesta, on huomioitava tämän päivän lapset, nuoret sekä vielä syntymättömät sukupolvet. Ilmastomuutoksen vaikutukset tulevat näkymään merkittävimmin vasta vuosikymmenien päästä, jolloin tässä hetkessä aikuisten tekemät päätökset vaikuttavat tulevien lappilaisten elinympäristöön ja -olosuhteisiin. Ilmastokriisin pysäyttämiseksi muutosten tekeminen ja niihin sopeutuminen on aloitettava viimeistään nyt. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen omaan tulevaisuuteensa on keskeistä ja Lapin ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanossa on tunnistettava ja hyödynnettävä vahvemmin toimijoita ja tapoja edistää nuorempien sukupolvien osallisuutta.

Vaikka usein toivo kohdistetaan tuleviin sukupolviin, ilmastotoimien kanssa ei ole mahdollista jäädä odottamaan. Ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen ovat luoneet merkittäviä muutostarpeita yhteiskunnassa, jotka edellyttävät uudenlaista osaamista sukupolvesta riippumatta. Ilmastomuutokseen liittyvä tieto myös laajentuu ja kehittyy valtavalla vauhdilla, mikä edellyttää joustavuutta ja resilienssiä kaikilta toimijoilta. Jatkuva oppiminen tukee ihmisten ja yhteisöjen muutoskyvykkyyttä, jota voidaan vahvistaa sekä työelämässä, oppilaitoksissa että esimerkiksi vapaan sivistystyön parissa. Myös päättäjille ja luottamushenkilöille osaamisen vahvistaminen ja tuki ovat keskeisiä oikeudenmukaisen ilmastotyön toteutumisen kannalta. Tähän tarpeeseen on Lapissa vastattu esimerkiksi *Oikeudenmukainen päätöksenteko Lapissa* -hankkeen toimesta¹¹.

Ilmastomuutoksen hillintä ja sopeutuminen edellyttää yhteiskunnalta laaja-alaisia muutoksia pelkkien yksittäisten tekojen ja ratkaisujen sijaan. Tämä vaatii ihmisiltä, yhteisöiltä ja organisaatioilta osaamisen ja tiedon lisäksi syvällistä ymmärrystä ja sitoutumista muutokseen. Muutosta kuvaa osuvasti ilmastokansalaisuuden käsite¹². Sen käyttö on levinnyt viime vuosina ja ilmastokansalaisuus voidaan rinnasta myös ympäristökansalaisuuteen, jonka lisäksi ilmastokansalaisuus viittaa myös yksilön osallisuuteen rajat ylittävissä ilmastokriisissä osana globaalia yhteisöä¹³. Ilmastokansalaisuus muodostuu siis suhteesta omaan lähiympäristöön, maailmanlaajuisesta solidaarisuudesta sekä mahdollisuuksista toimia ja vaikuttaa ilmastomuutoksen hillintä- ja sopeutumistyössä.

Nuorten ympäristökansalaisuutta koskevassa tutkimuksessa on todettu, että jo varhaisessa vaiheessa tapahtunut luonnossa vietetty aika lisää kiinnostusta toimia ympäristön hyväksi myös myöhemmin elämässä¹⁴. Ilmastokansalaiseksi kasvamista voidaan siis tukea jo lapsuudessa ja nuoruudessa, vapaa-ajalla ja varhaiskasvatuksen ja koulun piirissä. Myös aikuisten luontosuhteen vahvistaminen tukee ilmastokansalaisuutta. Ilmastokansalaisuutta ei kuitenkaan tule ymmärtää vain yksilön vastuuksi vaikuttaa ja tehdä esimerkiksi kestäviä kulutusvalintoja omassa

¹¹ [Oikeudenmukainen ja vastuullinen päätöksenteko Lapissa](#)

¹² https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Ilmastoviestint%C3%A4Kunnissa_final_0.pdf

¹³ [Ympäristökansalaisuudesta aineksia ilmastokriisin ratkaisuun? – Versus](#)

¹⁴ Pienimäki, M., Marttila, M. & Colliander, M. 2021 ”Vegenakkeja ja pyöräilyä” – kyselytutkimus kaupungissa asuvien nuorten ympäristökansalaisuudesta. Julkaisussa Nuorisotutkimus 2/2021 Nuoret toimijoina ilmastomuutoksen ja kestävä kehityksen politiikassa.

elämänpiirissään. Yhteiskunnalla on merkittävä rooli ilmastokansalaisuuden toteutumisen mahdollistamisessa esimerkiksi tukemalla jatkuvaa oppimista, luontosuhdetta, kestäviä elämäntapoja ja osallisuuden paikkoja.

Lappilaisten ilmastokansalaisuutta voidaan tukea esimerkiksi strategisen ilmastoviestinnän keinoin, joka on keskeistä tämän käsillä olevan strategian toimeenpanovaiheen kannalta. Tämä edellyttää julkisten tahojen toteuttaman ilmastoviestinnän resursointia ja hyvää suunnittelua. Lapissa ilmasto-osallisuuden ja -viestinnän toimissa ollaan hyvällä alulla useiden eri kehittämis- ja tutkimushankkeiden toimesta ja tätä työtä on syytä jatkaa vahvassa yhteistyössä. Lappilainen vahva luontosuhde ja myös yleinen huoli oman lähiympäristön tilasta voivat olla strategisen ilmastoviestinnän ja osallisuuden vahvistamisen ytimessä.

Myös koulutuksen ja kasvatuksen rooli ilmastokansalaisuuden vahvistajina korostuu. Lappilaisille lapsille ja nuorille olisi luotava kestävän elämän opinpolku, joka lähtee varhaiskasvatuksesta ja jatkuu pitkälle aikuisuuteen. Eri ikä- ja oppimisen vaiheissa voidaan tukea kestävyyttä erilaisin keinoin. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa luontosuhdetta vahvistamalla, ala-asteella ruokahävikkiin puuttumalla tai kierrättämällä ja yläasteella ja lukioissa ja ammattikouluissa osana aineopetusta yleissivistävänä poikkileikkaavana teemana. Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupungin opetussuunnitelmassa on esitetty kestävän elämäntavan opinpolku¹⁵ ja Oulun kaupungilla on useissa hankkeissa kehitetty kestävän tulevaisuuden opinvirtaa¹⁶.

Lapin ilmasto- ja energiastrategia ei toteudu, mikäli lappilaiset eivät koe ilmastoasiaa omakseen. Tästä syystä ilmastokansalaisuuden vahvistamisen tulisi olla yksi strategisista tavoitteista kaikessa ilmastotyössä. Ruohonjuuritason tekemisellä ja kasvatuksella ja koulutuksella voidaan edistää ilmastokansalaisuuden vahvistamista. Lapin liiton aiemmassa "Tehemä yhdessä ilmastotyötä" hankkeessa tavoitteena oli kannustaa kuntia ja muita toimijoita toteuttamaan ilmastotekoja¹⁷. Lappilaista ilmastokansalaisuutta kuvaakin hyvin Tehemä yhdessä, sillä ilmastotyö on jokaisen asia ja jokaisen on tunnistettava myös omat mahdollisuutensa vaikuttaa siihen.

Tietolaatikko: asukkaille: Ilmastotekoja lappilaisille

- ➔ Selvitä hiilijalanjälkesi esim. x. tai tee elämäntapatesti. Pohdi sen perusteella mitkä ovat sinulle sopivia päästövähennyskohteita ja keinoja. Pohdi mitä niistä voit tehdä heti ja mitä ehkä myöhemmin. Kaikki eivät vi teohdä kaikkea ja pienilläkin teoilla on merkitystä, kun niitä tehdään paljon. Apunasi voit käyttää esimerkiksi pelillistämistä: xx
- ➔ Jos omistat asunnon, selvitä miten sen energiatehokkuutta parantaa. Esimerkiksi onko tarvetta lisäeristykselle, ikkunaremonteille tai toisiko automaation hyödyntäminen säästää energiankulutuksessa ja energian kustannuksissa. Jos asuntosi lämpiää öljyllä, harkitse lämmitystapamuutosta.

¹⁵ [Hämeenlinnan kaupungin opetussuunnitelma - ePerusteet](#)

¹⁶ [Kestävän tulevaisuuden opinvirta | Oulun kaupunki](#)

¹⁷ [ESITYS_20220928135548.pptx](#)

Selvitä myös, kannattaisiko investointi lisälämmitykseen esimerkiksi lämpöpumpuilla tai oman pienaurinkovoimalan perustaminen. Apua saat xxxx

- Kotitalouksissa energiaa kuluu eniten kodin ja lämpimän käyttöveden lämmittämiseen, seuraavaksi eniten kodinkoneisiin ja valaistukseen. Vaikka me Lapissa olemme tottuneet elämään visusti, lisävinkkejä asumisen jokapäiväiseen energiansäästöön saat täältä: xxx. Tiesitkö, että huonelämpötilan laskemisella yhdellä asteella voi säästää noin viisi prosenttia lämmitysenergiaa!
- Jos omistat auton, harkitse voisitko auttaa muita pienentämään heidän hiilijalanjälkeä tarjoamalla kimpapakyytejä - samalla saat seuraa Lapin pitkille taipaleille. Harkitse myös voisitko jakaa eli vuokrata autoasi silloin kun et itse sitä tarvitse. Näin paitsi vähennät päästöjä, saat myös lisätuloja.
- Kun auton vaihto tulee ajankohtaiseksi, selvitä olisiko sähköautoon siirtyminen järkevä vaihtoehto. Useinmiten sähköautoilu on kokonaiskustannuksiltaan edullisempaa kuin perinteinen autoilu. Lapissa on, aivan pohjoisempia osia lukuunottamatta, jo melko kattava latausverkosto. Löydät sen täältä: xx. kotilautaus on yleensä edullisin vaihtoehto ja se on helppo laittaa omakotitaloon. Kotilautausmahdollisuuden hankkimiseen omakotitaloon ja taloyhtiöön saat täältä:
https://www.motiva.fi/ratkaisut/kestava_liikenne_ja_liikkuminen/sahkoautoillen_-_arjen_alykas_sahkoautoilu
- Kävely ja pyöräily tekevät hyvää paitsi kukkarolle ja päästöille, myös terveydelle. Sähköpyörä pidentää pyöräilymatkoja ja jos liikkumisen tarve on pääsääntöisesti vain lyhyitä matkoja, se voi jollain jopa korvata oman auton. Mitä jos Lapissa iso osa matkoista tehtäisiin hiihtäen tai potukukelkalla?
- Voiko Lapissa pärjätä ilman omaa autoa ja saada siten samalla säästöjä? Se riippuu sinun liikkumistarpeistasi ja mahdollisuuksistasi hyödyntää muita liikkumismahdollisuuksia. Esimerkiksi jos voit hoitaa lyhyet matkat kävellen tai pyöräillen ja pidempiä reissuja on harvemmin, ehkä voit hoitaa ne hyödyntäen kimpapakyytejä, yhteiskäyttöautoja tai vuokra-autoja sekä julkisia liikenevälineitä. Tämä voi vaatia vähän enemmän aikaa ja vaivaa kuin oman auton rattiin hyppääminen, mutta vaatiihan se oman auton ylläpitokin sitä.
- Elämä on liian lyhyt etelässä eletäväksi – Lappi on ihan paras paikka paitsi asua, myös matkustella. Suosimalla lähimatkailua voit saada myös pienemmällä matkabudjetilla enemmän elämyksiä samalla kun tuet kotiseutusi elinvoimaa. Toki välillä voi olla hyvä käydä muuallakin tuulettumassa - silloinkin kannattaa miettiä, voisitko matkustaa maata pitkin, jolloin itse matkantekokin voi olla elämys. Ja kun matkustat harvemmin mutta viivyt kauemmin, saat pienemmällä matkustusbudjetilla ja pienemmällä päästöillä enemmän.
- Suosimalla kasvispainotteista ja lähellä tuotettua ruokaa, olet hyvä myös omalle terveydellesi ja Lapin elinvoimalle. Jos lähikauppasi ja luonasruokalasi kasvisruoan valikoima ei tyydytä, pyydä sitä. Lähiruokaa suoraan tuottajalta saat esimerkiksi hyödyntämällä lähiruoan myynti- ja jakeluverkostoja eli REKO:ja. Niissä kuluttajat tilaavat lähiruokatuottajilta ruokaa suoraan ilman välikäsiä.

- Me lappilaiset olemme siinä hyvässä asemassa, että meillä ei ole foorumeita ja jumboja houkuttelemassa heräteostoksiin ja kulutamme tavaroihin keskimääräistä suomalaista vähemmän. Maltti on valttia hankinnoissa: harkitse mitä oikeasti tarvitset ja mistä sen hankit: Voiko vanhan vielä korjata tai saatko tarvitsemasi käytettynä? Voiko sen lainata tai vuokrata? Usein halpa hinta tarkoittaa kallista kokemusta: uuden hankkimisessa kannattaa suosia laadukkaita, pitkäikäisiä tuotteita ja tukea paikallisia aina kun se on mahdollista.
- Jätteiden lajittelu on tärkeä osa arjen ympäristötekoja. Lajittelemalla erikseen ne jätteet jota kunnassasi kerätään, saat yleensä myös säästöjä sekajätteen kuljetusmaksuissa. Lajitellut jätteet viedään joko taloyhtiön jäteastioihin tai alueellisiin ekopisteisiin. Omakotiasuja voi myös perustaa kompostin tai sopia naapuruston kanssa yhteisestä biojäteasitiasta. Erityisjätteet, kuten vaaralliset jätteet, sähkölaitteet ja poistotekstiilit, toimitetaan niille tarkoitettuihin vastaanottopisteisiin tai hyötyjäteasemille. Ajantasaiset tiedot lajittelusta ja lähimmistä keräyspisteistä löydät oman kuntasi tai jätehuoltoyhtiön verkkosivuilta.
- Jokainen meistä voi olla ilmastovaikuttaja – ei vain teoillaan, vaan myös sanoillaan. Kun teet ilmastoystävällisiä valintoja ja puhut niistä avoimesti, annat muille esimerkin ja herätät keskustelua. Ystävien, perheen ja työyhteisön kanssa jaetut ajatukset voivat inspiroida muutosta, joka leviää laajalle. Myös siitä kannattaa keskustella, mikä estää teitä tekemästä kestäviä valintoja. Muista, että voit tehdä vain sen mitä tilanteesi ja elinympäristösi mahdollistaa. Aina voit kuitenkin vaatia kunnalta ja päättäjiltä tukea ja mahdollisuuksia kestäville valinnoille
- **Tulossa: vinkkejä ilmastoriskeihin varautumiseen**